

**Palvelualojen
ammattiliitto**
Servicefacket

**Valtuuston kokous
17.-18.9.2020**

Toiminnan ja talouden suuntaviivat 2021

Arvio PAMin toimintaympäristöstä vuonna 2021

Koronapandemia on ns. pistänyt maailman kirjat sekaisin. On vaikea sanoa painokkaasti arvioita vuodesta 2021. Tästä Palvelualojen ammattiliiton toimintaympäristön kuvauksesta löytyy kuitenkin yksi asiantuntijoidemme näkemyksiä yhdistävä seikka: asiat ja elämä eivät jatku koronapandemian jälkeen kuten ennen.

Tähän liittyy monia näkökulmia, mutta eräs keskeisempiä on pandemian vaikutus ihmisten ajatteluun ja sitä kautta tulevaan toimintaan. Työntekijät ja työnantajat voivat kriisissä löytää uuden yhteisen sävelen työpaikoilla. Eli synnyttääkö pandemia uudenlaisen ymmärryksen keskinäisestä riippuvaisuudesta vai ajaako tilanne toimijoita aiempaa kauemmas toisistaan? Sama kysymys koskee myös työmarkkinajärjestöjä, poliittisia suuntauksia, EU:n jäsenmaita ja kaikkia maailman maita.

Vaikuttamista ja vaalit

Suomessa syventynyt poliittinen vastakkainasettelu on vaikeuttanut suurien uudistusten tekemistä ja näkynyt kärjekkäänä julkisena keskusteluna maahanmuutosta, EU:sta, työmarkkinoiden pelisäännöistä jne. Jotta pääministeri Sanna Marinin hallitus pystyy tehokkaasti koronapandemian jälkihoitoon, se tarvitsee siihen myös oppositiota.

Marinin hallituksen ohjelmassa on useita sellaisia teemoja kuten: alipalkkaus, alustatalouden ja osa-aikaisuuden pelisäännöt, palvelujen saatavuus, matkailun kehittäminen, sosiaaliturvauudistus sekä yritysvastuulaki, jotka oikealla tavalla toteutuessaan tukevat palvelualojen arkea ja PAMin liittokokouksen tavoiteohjelman tavoitteiden toteutumista. Tämän varmistaminen edellyttää, että onnistumme vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon.

Hallitus valmistelee myös kaupan selontekoa, jonka pitäisi olla valmiina vuoden 2020 loppuun mennessä. Marinin hallitus tulee näillä näkymin vuoden 2020 lopulla linjaamaan myös uusista työllisyyttä tukevista toimista aiemmin esiteltyjen toimenpiteiden lisäksi.

Palvelualojen työntekijöiden arkeen vaikutetaan tiiviisti myös kuntatasolla. Sen vuoksi on tärkeää, että pamilaiset asettuvat ehdolle ja menestyvät vuoden 2021 kuntavaaleissa. Vuoden 2020 puoluekokoukset määrittelevät linjaa myös tuleville kuntavaaleille, joissa todennäköisesti tulevat nousemaan kuntatalouden kysymysten lisäksi esille kriisitilanteisiin varautuminen kuntatasolla, kuntien työllisyys- ja ympäristötoimet sekä julkisten palvelujen kilpailuttaminen.

Suomen talous supistuu tänä vuonna merkittävästi

Bruttokansantuotteen odotetaan supistuvan kuluvana vuonna 1-5 prosenttia kotimaisen ja kansainvälisen epidemiatilanteen johdosta. Ennusteiden synkimmän version toteutuminen näyttää tässä vaiheessa todennäköiseltä. Myönteinen skenaario, jossa talouden notkahdus jäisi verrattain pieneksi, edellyttäisi poikkeustoimien päättymistä jo huhtikuun lopulla. Ennen poikkeustilanteen kehittymistä alkutuotannon ja palvelualojen odotettiin kannattelevan maltillisesti jäävää kotimaista kasvua teollisuuden ja rakentamisen toimialojen jäädessä nollakasvun tuntumaan.

Parhaassakin skenaariossa maailmantalouden kasvuvauhti puolittuu 1,5 prosenttiin, mutta sen toteutuminen vaikuttaa jo erittäin epätodennäköiseltä, eikä lyhytaikaiseen notkahdukseen ja sitä seuraavaan ponnistukseen takaisin kohti kriisiä edeltävää kasvuvauhtia enää laajalti uskota etenään, kun taloustilanne Yhdysvalloissa heikkenee nopeasti. Kiinassa tuotanto alkaa virallisten tietojen mukaan jo palata kohti normaalia. Se parantaa suomalaistenkin yritysten käyttämien väli tuotteiden saatavuutta. Kansainvälisten logistiikkaketjujen palaaminen normaalitilaan vie kuitenkin aikaa.

Keskuspankeilla ei ole juuri liikkumavaraa rahapoliittisen elvyttämisen suhteen, sillä korot ovat säilyneet käytännössä nollan tuntumassa hitaasta kasvusta johtuen jo finanssikriisistä asti. Nolla- tai miinuskorkojen onkin nyt syytä olettaa jatkuvan myös lähivuosina. Jatkossa huomiota kiinnitetään mahdollisesti enemmän myös keskuspankkien politiikan jakovaikutuksiin. Näin, sillä viime vuosien löysän rahapolitiikan katsotaan etenkin Yhdysvalloissa ruokkineen osakkeiden hintakuplaa, joka puhkesi pandemian myötä.

Finanssipolitiikalle jää siis suuri paino elvytyksessä. Valtioiden velkaantuminen tulee lisääntymään niiden tukiessa paitsi yrityksiä myös kuluttajien toimeentuloa ja kysyntää erilaisten tukien muodossa. Euroalueen kasvu- ja vakaussopimuksen valtioiden budjeteille asettamista rajoituksista joudutaan todennäköisesti joustamaan. Keskeistä on, että rahoittajien usko valtioiden maksukykyyn ei horju ja valtionvelan korko säilyy näin matalalla tasolla.

* * *

Taloustilanteessa on toimialakohtaisia eroja. Matkailu- ja ravintola-ala, vapaa-ajan palvelut sekä henkilökohtaiset palvelut kärsivät tilanteesta eniten johtuen valtion asettamista rajoituksista sekä kysynnän romahduksesta sosiaalisen eristäytymisen myötä. Konkursseilta ei näillä aloilla voida välttyä, mutta valtio lisää merkittävästi lainanantoa ja suoraa tukea, jotta mahdollisimman suuri osa yrityksistä selviäisi lähikuukaudet ilman tulovirtaa ja pystyisi näin jatkamaan toimintaansa, kun palataan normaalioloihin. Erityisesti ravintola-ala on toiminut viime vuodet kannattavuuden rajamailla, joten yrityskentän merkittävää karsiutumista on odotettavissa.

PAMin suuriin toimialoihin lukeutuvan majoitus- ja ravitsemistoimintaan odotettu 1,3 prosentin kasvu kuluvalle vuodelle ei toteudu. Paljon riippuu Suomen ja EU:n elvytystoimista ja siitä, kuinka suuri osa yrityksistä on jäljellä vastaamassa kriisin jälkeen kysyntään. Sekin todennäköisesti tosin hiipuu maailmanlaajuisen taantumän johdosta.

Päivittäistavarakaupassa varautuminen karanteenioloihin sekä kulutuksen siirtyminen ravintoloista näkyy keväällä piikkinä, mutta koko vähittäiskaupan kasvu hidastuu todennäköisesti aiemmin ennustetusta 0,9 prosentista. Tämä johtuu lomautusten ja kasvavan työttömyyden myötä laskevista tuloista. Sen myötä ei-välttämättömien hyödykkeiden kulutus laskee. Tukkukauppa on herkempi maailmantalouden suhdannevaihteluille. Sen liikevaihto kärsii todennäköisesti merkittävästi pandemian aiheuttamasta globaalista taantumasta. Odotettu 0,3 prosentin kasvu kääntyy näin selvästi negatiiviseksi.

Kiinteistöpalvelu- ja vartiointiala kärsivät toimitilojen sulkemisesta, mutta niitä suojelevat osin pitkät sopimukset yritystoimijoiden kanssa. Lukuisat pienemmät palvelutoimialat kuten parturi-kampaamot sekä elokuvateatterit kokevat epidemian talous- ja työllisyysvaikutukset erittäin raskaasti. Niiden kysyntä kuitenkin palanee suhteellisen nopeasti, kun poikkeustilanne on ohi.

Laajoja lomautuksia ja lisääntyvää työttömyyttä

Lomautukset koskevat tällä hetkellä arviolta 100 000 palkansaajaa, ja määrä todennäköisesti kasvaa kevään myötä. Palvelualojen ohella lomautuksia ollaan käynnistetty myös tehdasteollisuudessa tuotanto- ja vientiketjujen vaarantumisen johdosta. Pitkällä aikavälillä paras skenaario olisi, jos koronaviruksen osoittama heikkous halpatuotantoon perustuvissa arvoketjuissa huomioitaisiin siirtämällä teollista tuotantoa takaisin länsimaihin tukien työllisyyttä myös Suomessa. Lyhyellä aikavälillä työllisyys tulee kuitenkin laskemaan ja työttömyys kasvamaan merkittävästi koko taloudessa.

Työllisyysasteen trendi ehti tammikuussa kivuta 73,4 prosenttiin ilman merkittäviä työmarkkinatoimia, mutta työllisyys ei tule palaamaan vastaavalle tasolle poikkeustoimien päätyttyä konkurseista ja toimintaympäristön muutoksesta johtuen. Selvä on, että hallituksen 75 prosentin työllisyystavoite kuluvalle hallituskaudelle voidaan unohtaa. Sen sijaan tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei kriisin jälkeen jouduttaisi pysyviin työsuhteita turvaavan lainsäädännön ja työolojen heikennyksiin välttämättömyysretoriikan vauhdittamana.

PAMin suurista toimialoista vähittäiskaupassa digitalisaation vauhdittama negatiivinen kehitys jatkui vuonna 2019 ja palkansaajat tekivät 5,8 prosenttia vähemmän työtunteja kuin vuonna 2018. Majoitus- ja ravitsemistoiminnan työllisyyskehitys oli puolestaan vahvaa, sillä palkansaajien työtunnit kasvoivat 8,5 prosenttia, joskin palkansaajien lukumäärä kasvoi vielä enemmän tarkoittaen osa-aikaisten työsuhteiden yleistymistä. Kiinteistön- ja maisemanhoidon toimialalla palkansaajien työtunnit kasvoivat peräti 10,0 prosenttia.

Kaupan osalta työpanoksen laskun odotettiin jatkuvan kuluvana vuonna, kun taas majoitus- ja ravitsemistoiminnassa työtuntien kasvun arveltiin jäävän maltillisemmaksi. Ennusteet työpanoksen muutoksista eri toimialoilla eivät kuitenkaan tule missään nimessä pätemään nykyisessä tilanteessa. Erityisesti majoitus- ja ravitsemistoiminnan osalta kehitys on ennalta-arvaamatonta, sillä matkailukohteiden, matkanjärjestäjien ja lentoyhtiöiden konkurseilla voi olla pitkäaikaisia vaikutuksia ja pandemian mahdolliset uudet aallot tuovat mahdollisesti nykyisiä vastaavia rajoituksia ja hillitsevät matkustusinnokkuutta vielä pitkään.

Kaupan alalla odotettavissa on puolestaan työllisyyden negatiivisen kehityksen kiihtymistä verkkokaupan laajentumisen ja fyysisen kaupan entistä suuremman keskittymisen myötä, sillä pienet erikoismyymälät ovat kaikista heikoimmassa asemassa nykyisen kriisin suhteen. Kiinteistön- ja maisemanhoidossa sekä turvallisuuspalveluissa paljon riippuu yleisen taloudellisen toimeliaisuuden ja toimitilojen käytön kehityksestä, mutta varsinaista työllisyyden kasvua on näillekään hyvin viime vuosina kehittyneille toimialoille vaikea ennustaa.

Työsuhteiden laadun osalta nyt päättynyt noususuhdanne hidasti palvelualoilla pitkään jatkunutta taipumusta siirtyä kohti osa-aikaista ja silpputyötä. Vaarana on, että taloudellisten olojen heikentyessä epätyypilliset työsuhteet kasvattavat jälleen suosiotaan ilman niitä rajoittavaa sääntelyä. Positiivisena muutoksena suomalaiset havaitsevat epidemian myötä todennäköisesti entistä paremmin erityisesti kaupan alan työntekijöiden ja siivoojien yhteiskunnallisen merkityksen.

Muutoksia työmarkkinoilla - mutta millaisia?

Koronapandemia jättää jäljen suomalaiseen yhteiskuntaan. Millaisen? Se on yhä avoinna ja voimme vaikuttaa siihen. On kaikin tavoin vältettävä sellaiset pysyvät muutokset työelämään, jotka toteutuivat

1990-luvun laman jälkeen. Tuolloin monet työntekijät jäivät pitkäaikaisesti tai pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolelle. Lama aiheutti myös työsuhteiden laadun heikkenemistä pysyvästi. Työsuhteiden määräaikaisuus ja osa-aikaisuus työaikaehtona lähtivät yleistymään ja muuttuivat pysyväksi asiain tilaksi. Myös vuokratyövoiman käyttö vakiintui ja tämän päivän nollasopimusten maaperä syntyi.

Menneellä työehtosopimuskierröksellä työntajapuolen tiukka koordinaatio toteutui jälleen. Työnantajat raamittivat neuvotteluja kiky-koordinaatiolla ja yhteisellä palkankorotuslinjalla. Valtakunnansovittelijan toiminta sai osakseen kovempaa kritiikkiä kuin koskaan aiemmin.

Vuonna 2021 valmistaudutaan loppuvuonna 2021 käytäviin muutamiin neuvotteluihin sekä vuoden 2022 laajempaan neuvottelukokonaisuuteen. Työryhmissä valmistellaan sisältöjä tuleviin ratkaisuihin. Liiton strategian mukaisesti valmistellaan toimenpiteitä, joilla pamilaisten palkkaa, työehtoja ja työolosuhteita parannetaan. Syksyllä 2020 käydään läpi kaikki liiton sopimusalat, jonka pohjalta päätetään, mille aloille PAM jatkossa neuvottelee työehtosopimukset. Tämän työn rinnalla vahvistetaan paikallista sopimista ja sen edellytyksiä sekä lisätään sopimalla oikeuksia valita työpaikoille luottamusmiehiä.

* * *

Aiemmin mainittu kritiikki valtakunnansovittelijan toimintaa toi esiin tiedossa olleen ongelman. Työelämän julkiset palvelut, ml. valtakunnansovittelijan toimisto, ovat nykyisellään henkilöresursein pienten ja tehtäväkentiltään suppeiden virastojen pirstaleinen kokonaisuus. Niiden toiminnan painopiste on lähes yksinomaan riitojen sovittelussa ja juridisessa neuvonnassa. Työriitojen ja konfliktien ennaltaehkäisemiseen saatikka työelämän kehittämiseen julkisten palveluiden resurssit eivät riitä.

Nykyisessä työmarkkinamallissa paikallinen yhteistoiminta ja työehtojen ja työolosuhteiden paikallinen kehittäminen edellyttäisivät lisää sekä konsultoivia ja ohjaavia että tarvittaessa ongelmien ratkaisuun suunnattavia palveluita. Vastaavasti alakohtaisiin neuvotteluihin nojaava sopimisen malli tarvitsee koordinoitua kseen ennakoivaa ja yhteisesti jaettua kuvaa taloudesta sekä palkanmuodostuksesta ja eri toimialojen merkityksestä osana sitä.

Ruotsissa perustettiin 2000-luvun taitteessa Medlingsinstitutet –niminen instituutio, jolle räätälöitiin työriitojen sovittelua laajempi työelämän asiantuntijatehtävä. Sen toiminnan painopiste on ennakoivassa työssä ja työelämän ja työmarkkinaosapuolten palvelemisessa. Tämän toteuttamiseksi yksi Medlingsinstitutetin keskeisistä tehtävistä on edistää palkanmuodostuksen vakautta, minkä taustaksi se vastaa palkkatilastoinnista ja esimerkiksi samapalkkaisuuden raportoinnista.

Myös Suomessa painopisteen siirtäminen paikallisen toiminnan ja työmarkkinaneuvottelujen ennakoivaan tukemiseen ehkäisivät ennalta konfliktien syntymistä. Se edistäisi työmarkkinasopua sekä talouden ja yhteiskunnallisten arvojen kannalta kestäväää palkanmuodostusta mahdollistamalla myös nykyistä tasapuolisemman ja hyväksyttävämmän palkkasopimisen koordinaation.

Korona-kriisin aiheuttama ahdinko yrityksille sekä työntekijöille pakotti työnantaja- ja työntekijäjärjestöt saman pöydän ääreen päättämään yhteisistä työkaluista kriisin selättämiseen. Niin työsopimuslakia kuin yhteistoimintalakia muutettiin yhteisellä sopimuksella määräajaksi. Myös kriisin poistuttua on pystyttävä yhdessä sopimaan mallista ja keinoista rakentaa yhteinen tilannekuva ja ”Suomen malli” sopimiseen työmarkkinoilla jatkossa. Tätäkin edistämään tarvitaan myös yhteinen valtion organisaatio, joka tukee työmarkkinaosapuolia onnistumaan sopimisessa. Nämä toimet viitoittavat vuoden 2021 sopimustoiminnan.

Muuttuuko maailma ja mihin suuntaan?

Työ, työn teettämisen tavat sekä työelämä olivat murroksessa jo ennen koronaa. Globalisaatiolle pandemia tarkoittaa historiallista haastetta. Kansainvälinen työjärjestö ILO arvioi, että koronapandemian seurauksena maailmasta katoaa jopa 25 miljoonaa työpaikkaa. Kansainvälinen valuuttarahasto IMF ennustaa, että pandemian seuraukset ovat maailmantaloudelle rajummat kuin vuoden 2008 finanssikriisistä aiheutunut taantuma. Yrityksiä kaatuu ja elvytystoimenpiteet vaikuttavat valtiontalouksiin vielä pitkään. AY-liikkeen maailmanjärjestö ITUC arvioi, että koronakriisin lopputulos riippuu paljolti siitä, miten onnistutaan suojelemaan työntekijöitä työpaikoilla, elvyttämään talouskasvua ja työllisyyttä sekä tukemaan työpaikkoja ja toimeentuloa.

Globalisaatiota on kritisoitu siitä, että se keskittää voitot ja riskit tiettyihin, mutta ei välttämättä samoihin, maihin. Monikansalliset ja monipolviset tuotantoketjut ovat osoittautuneet isoiksi riskitekijöiksi. Nyt työpaikkojen katoaminen voi johtaa eriarvoisuus lisääntymiseen (maiden sisällä ja kesken), kun jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevat työntekijäryhmät ottavat suurimman iskun. Erityisesti naisten osuus työttömistä, alityöllistetyistä ja työssäkävivistä köyhistä uhkaa kasvaa. Mutta mitä nykyisenkaltaisen globalisaation tilalle? Nyt on ns. tuhannen taalan paikka luoda solidaarisempia käytäntöjä ja asettaa ihminen, työntekijä keskiöön. Meidän on yhteistyössä muiden maiden ammattiliittojen kanssa mietittävä, miten ja millä keinoin parhaiten huolehtia maailman työntekijöistä tulevaisuudessa. Onnistuminen vaatii myös muiden toimijoiden ajattelun muutosta.

* * *

2020-luvulle tultaessa maailman kehitykseen vaikuttivat paljon itsevaltaiset hallitsijat ja eristäytymisen ilmapiiri. Tämä näkyi mm. Yhdysvaltain ja Kiinan kauppasotana, monikansallisten järjestöjen toiminnan jarruttamisena, Iso-Britannian erona EU:sta, kansainvälisen yhteisön kyvyttömyytenä ratkaista pitkittynyttä Syyrian kriisiä ja Euroopan unionin hankaluuksina löytää yhteistä linjaa koronapandemian suhteen. Vuoden 2020 marraskuussa käydään Yhdysvaltain presidentinvaalit, joiden tuloksella tulee olemaan suuri vaikutus koko maailmaan - myös Eurooppaan. Toisaalta sillä kuinka elämä ylipäättään jatkuu pandemian jälkeen, on iso merkitys. Jatkuuko eristäytyminen vai alkaako uusi yhteistyön aika?

Euroopassa on tunnistettu tarve isoille, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja ekologista kestävyyttä parantaville uudistuksille. Ursula Von der Leyenin johtama Euroopan komissio ja edeltäjänsä poliittisesti hajanaisempi Euroopan parlamentti ovat alkutaipaleella tavoittelemassa kunnianhimoista muutosta. Von der Leyen on luvannut vahvistaa parlamentin merkitystä EU-päätöksenteossa sekä edistää vihreää politiikkaa ja eurooppalaista vähimmäispalkkaa. Komission toimintaohjelma tavoittelee vihreää, digitaalista kasvua, joka synnyttää runsaasti uusia työpaikkoja. Koronapandemia on pysäyttänyt työllisyyskehityksen. riisin jälkihoito voi vaikeuttaa tai nopeuttaa edellä mainittujen tarpeellisten uudistusten ja siirtymien läpi viemistä.

Palvelualojen työntekijöille on tärkeää, että työelämän muuttuessa työsuojelua, työntekijöiden yhdenvertaisuutta ja työpaikkojen vuoropuhelua koskevia eurooppalaisia vähimmäislakeja päivitetään ja täydennetään. Työehtosopimusten kattavuus on pudonnut monessa Euroopan maassa hälyttävän alhaiselle tasolle. Alakohtaiset tes-neuvottelut ja kattavat tessit ovat kuitenkin ensisijainen keino oikeudenmukaisten palkkojen ja muiden työehtojen saavuttamisessa. PAM jatkaa Eurooppa-sihteeristöjen UNI Euroopan ja Effatin sekä FinUnionsin ja Pohjoismaisten sisarliittojen kanssa työntekijöiden oikeuksien edistämistä ja tekee vaikuttamistyötä mm. eurooppalaisen yritys vastuudirektiivin, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväen yritystoiminnan, alustatalouden työntekijöiden suojelun, veronkierron torjunnan, tasa-arvon ja palkka-avoimuuden sekä EWC-toiminnan tehostamisen edistämiseksi.

* * *

Suomen ammattiliittojen solidaarisuuskeskuksen SASKin ja suomalaisten liittojen työ vapaiden ja demokraattisten ammattiyhdistysten tukemiseksi kehitysmaissa tukee osaltaan myös tätä ITUCin tavoitetta. Edelleen tavoitellaan työntekijöiden oikeuksien toteutumista, ihmisarvoista työtä ja elämiseen riittävää palkkaa, eriarvoisuuden vähentämistä sekä köyhyyden poistamista.

SASKin hanketoimintoja ei välttämättä pystytä täysimääräisesti toteuttamaan, jos pandemia pitkittyy ja kehitysmaiden ammattiliittojen on keskitettävä voimavaransa terveyskriisistä työntekijöille aiheutuvien negatiivisten vaikutusten minimoimiseen. Mitä kauemmin pandemia kestää, sitä suurempi riski on, että haketoiminnassa otetaan takapakkia ja menetetään myös aiemmin aikaansaatuja tuloksia. Hanketyötä on arvioitava uudelleen, koska tarvitaan monenlaisia tukitoimia ja hankesuunnitelmien sopeuttamista vallitsevaan tilanteeseen.

PAM jatkaa vuonna 2021 solidaarisuushankkeita uudenaikaisessa taloudellisessa ja poliittisessa ympäristössä Indonesiassa, Kolumbiassa, Mosambikissa sekä Etelä-Afrikassa. Päättyvien hankkeiden tilalle kartoitetaan uusia hankepartnereita yksityisiltä palveluiloilta erityisesti Afrikan vähiten kehittyneistä maista. Koronakriisillä ennustetaan olevan myös positiivisia vaikutuksia, esimerkiksi ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta – ainakin väliaikaisesti. Lisäksi koronaepidemia boostaa jo valmiiksi nopeasti kasvavaa verkkokauppaa. Pakon sanelemana maailma otti digiloikankin nopeutetussa aikataulussa esimerkiksi etätöiden osalta. Työn tekemisen muodot muuttuvat. Lentomatkojen arvellaan vähenevän ja esimerkiksi kansainvälisiä kokouksia tullaan todennäköisesti järjestämään aiempaa enemmän digitaalisena. Onkin tärkeää huolehtia, että työ globaalien ratkaisujen löytämiseksi globaaleihin haasteisiin jatkuu myös pandemian helpotettua. Esimerkiksi oikeudenmukainen siirtymä hiilineutraaleihin yhteiskuntiin ja yritystenvastuukysymykset, työntekijöiden perusoikeuksien puolustaminen ja liittovoiman kasvattaminen työllistävät globaalia ay-liikettä jatkossakin.

Ilmastonmuutos

Osoittaako koronapandemia maailmalle, että vain yhdessä pystymme pysäyttämään ilmastonmuutoksen? Vai saako se eri tahot käpertymään itsekkäästi omaan lyhyen aikavälin etuunsa? Joka tapauksessa vuoteen 2021 lähdetään tilanteesta, jossa samanaikaisesti väestö ikääntyy ja monimuotoistuu sekä paine vastaavasti ekologiseen jälleenrakentamiseen kasvaa. Ilmaston lämpeneminen, äärimmäisten sääolojen yleistyminen, luonnon monimuotoisuuden väheneminen yhdistettynä jätteiden määrän lisääntymiseen, resurssien ylikäyttöön ja maaperän köyhtymiseen aiheuttavat kriisejä. Järkevästi ja oikeudenmukaisesti ratkaistuna ne voivat johtaa yhdenvertaisuuden ja kestäväen hyvinvoinnin lisääntymiseen vastakkainasettelun ja levottomuuksien sijaan.

Ympäristön ja siten myös työmarkkinoiden uudistumisen osalta merkittävimpiä suunnanosoitajia tulee olemaan Glasgow'ssa marraskuussa 2020 järjestettävä YK:n 26. ilmastokokous. Pariisin sopimuksen jäsenmaiden on viimeistään tässä kokouksessa kerrottava uusista päästötavoitteistaan. Vuosi 2020 on kriittinen vuosi määrittelemään, onko lämpötilan nousun rajaaminen 1,5 asteeseen enää sopimuksen tavoitteiden mukaisesti mahdollista.

Euroopan unionin komission vihreän kehityksen ohjelman eli Green Dealin tähtäimenä on tehdä Euroopasta maailman ensimmäinen ilmastoneutraali maanos. Kymmenen vuoden aikana toteutettavien toimien lista on hengästyttävä. Tavoitteena on: vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 55 prosentilla vuoteen 2030 mennessä, saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä, tukea puhdasta energiantuotantoa, muuttaa teollisuutta ympäristöystävällisemmäksi, lisätä kiertotaloutta, edistää ympäristöystävällistä ja energiatehokasta rakentamista, suojella luonnon monimuotoisuutta, edistää luontoystävällistä ja terveellistä ruoantuotantoa sekä kehittää kestäviä ja älykkäitä liikkumisen muotoja. Suurin osa Green Dealin sisältyvistä ohjelmista ja suunnitelmista on tarkoitus aloittaa vuosina 2020 ja 2021. Palkansaajien

näkökulmasta ohjelma on tarpeellinen. Sosiaalinen kestävyys on siinä mukana läpileikkaavasti eikä vain osana sosiaalisen Euroopan kehitystä. Työntekijöille tärkeää on, että ilmastoneutraaliin talouteen siirrytään oikeudenmukaisesti. PAM on mukana huolehtimassa, että työntekijäjärjestöjen ja työntekijöiden ääni Euroopassa kuuluu, kun tarkempia suunnitelmia tehdään.

Suomen pitkän aikavälin tavoitteena on hiilineutraali yhteiskunta. Palvelualojen kannalta on elintärkeää, että sosiaalinen kestävyys ja tasa-arvoisuuden lisääminen nähdään merkittävänä osana ympäristönäkökulmaa. Niin palvelualojen kuin koko Suomen kannalta erityisen tärkeään asemaan ilmastokriisin osalta nousee myös oikeudenmukaisen siirtymän rahasto, joka vaikuttaa myös työpaikkojen arkeen ja tapaan, jolla työtä Suomessa tehdään. Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta tullaan erityisesti tukemaan siirtymävaiheessa olevaa työelämän kenttää. Ilmastopuheessa paino siirtyy siten myös työn tekemisen ekologisuuteen ja kuluttajan tekemien valintojen läpinäkyvyyteen

Suomessa ilmaston lämpenemistä aiheuttavista kasvihuonekaasupäästöistä noin 80 prosenttia on peräisin energian tuotannosta ja kulutuksesta (ml. liikenne). Tästä syystä energia- ja ilmastopoliittikka ovat kietoutuneet tiiviisti toisiinsa. Pitkän aikavälin tavoitteeseen liittyen työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt eri toimialoilta ilmastotiekarttoja vuoden 2020 aikana.

Hallitusohjelman kirjauksen mukaan vähähiilisyteen tähtäävät toimenpiteet valmistellaan toimialojen kanssa yhteistyössä. Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt muun muassa teollisuuden ja liikenteen toimialoilta vähähiilisyteen tähtääviä tiekarttoja vuoden 2020 aikana. Vaikka Kaupan liitolta ja Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ltä ei ole pyydetty näitä tiekarttoja, molemmat liitot ovat aloittaneet loppuvuodesta 2019 tiekarttojen tekemisen. Vuoteen 2035 asti ulottuvat tiekartat valmistuvat vuoden 2020 aikana. Myös PAM on tiiviisti mukana molempien toimialojen tiekarttatyössä tuoden mukaan keskusteluun muun muassa työntekijöiden näkökulman ja reilun siirtymän merkityksen.

Päättäjien on tarjottava selkeät suunnitelmat siitä, miten hiilineutraalissa maailmassa lisätään työpaikkoja sekä varmistetaan työn ja toimeentulon oikeudenmukainen jakautuminen.

**Palvelualojen
ammattiliitto**
Servicefacket

